

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z wniosku E. B.
przy uczestnictwie S. K., D. D., A. D. i Prokuratora Rejonowego w D.
o wydanie małoletnich M. B. i K. B.
oraz z wniosku D. D. i A. D.
przy uczestnictwie E. B.
o zmianę wyroku rozwodowego i ustanowienie rodziny zastępczej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 20 marca 2019 r.,
zażalenia wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w Ś.
z dnia 18 października 2018 r., sygn. akt II Ca (...) (II WSC (...)),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 18 października 2018 r. Sąd Okręgowy w Ś. odrzucił skargę kasacyjną wnioskodawcy i jednocześnie uczestnika E. B. od postanowienia tego Sądu z dnia 28 czerwca 2018 r. wydanego w połączonych sprawach z wniosku E. B. o wydanie małoletnich M. B. i K. B. oraz z wniosku D. i A. D. o zmianę wyroku rozwodowego w części dotyczącej orzeczenia o władzy rodzicielskiej i ustanowieniu dla małoletnich rodziny zastępczej.

Sąd Okręgowy uznał skargę za niedopuszczalną z uwagi na treść przepisów art. 519¹ § 1 i § 2 k.p.c. oraz art. 519¹ § 2¹ i § 2² k.p.c. Wskazał, że w postępowaniu nieprocesowym skarga kasacyjna przysługuje jedynie w sprawach precyzyjnie oznaczonych w art. 519¹ § 1 i 2 k.p.c., a nie ma wśród nich spraw, których przedmiotem jest odebranie dziecka ani ustanowienie rodziny zastępczej. Nie ma też zastosowania art. 519¹ § 2¹ i § 2² k.p.c. Przepisy te bowiem dotyczą jedynie postępowania w trybie Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, sporządzonej w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz. U. z 1995 r., nr 108, poz. 528, dalej: „konwencja haska z 1980 r.”), ani nie występuje w niej jakikolwiek inny „element zagraniczny”. Przedmiotem sprawy jest odebranie dzieci, które przebywają na terenie Polski u uczestników postępowania D. i A. D. Nawet gdyby przyjąć rozszerzającą wykładnię art. 519¹ § 2¹ k.p.c., to brak byłoby legitymacji do wniesienia skargi kasacyjnej przez skarżącego, a ponadto brak jest możliwości zastosowania art. 519¹ § 2¹ i § 2² k.p.c. z uwagi na przepis przejściowy, tj. art. 31 ustawy z dnia 26 stycznia 2018 r. o wykonywaniu niektórych czynności organu centralnego w sprawach rodzinnych z zakresu obrotu prawnego na podstawie prawa Unii Europejskiej i umów międzynarodowych (Dz. U. z 2018 r., poz. 416), którą to ustawą w art. 519¹ k.p.c. dodano § 2¹ i § 2².

Skarżący zaskarżył powyższe postanowienie zażaleniem, wnosząc o jego uchylenie i nakazanie Sądowi Okręgowemu w Ś. przekazania do rozpoznania przez Sąd Najwyższy wniesionej skargi kasacyjnej. Skarżący wniósł ponadto o rozważenie zwrócenia się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności art. 519¹ § 2 k.p.c. z art. 18, 47 i 48 Konstytucji RP. W zażaleniu skarżący zarzucił przyjęcie za podstawę rozstrzygnięcia art. 519¹ § 2 k.p.c. (wadliwie wskazanym jako ustęp 2) pomimo jego oczywistej sprzeczności ze wskazanymi przepisami Konstytucji, oraz naruszenie art. 519¹ § 2¹ k.p.c. i art. 32 ust. 2 Konstytucji przez ich niezastosowanie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarżący, zarzucając naruszenie przytoczonych wyżej przepisów Konstytucji, dążył do wykazania, że odrzucenie skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie jest z nimi sprzeczne. Należy jednak zwrócić uwagę, że przytoczone

przepisy Konstytucji nie stanowią podstawy do uznania dopuszczalności skargi kasacyjnej w sprawach objętych ich zakresem, wzorce konstytucyjne wskazują bowiem cele działalności organów władzy publicznej, mają zasadniczo charakter dyrektywy interpretacyjnej przepisów polskiego porządku prawnego. Stanowią też normę programową, nakazującą organom władzy publicznej najpełniej realizować ochronę małżeństwa, rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa.

Nie we wszystkich sprawach objętych zakresem norm konstytucyjnych skarga konstytucyjna jest dopuszczalna. Kwestie te reguluje ustawa. Regulujący materię procesową art. 519¹ k.p.c. powinien być odczytywany i badany w świetle regulacji konstytucyjnych obejmujących te same sfery normatywne. Odwoływanie się do regulacji dalece pobocznych, a obejmujących konstytucyjne prawo rodzinne i opiekuńcze, jest chybione. Konstytucyjnymi wzorcami oceny tego przepisu są natomiast przepisy art. 78, zgodnie z którym każda ze stron ma prawo do zaskarżenia orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji, a wyjątki od tej zasady oraz tryb zaskarzania określa ustawa, oraz art. 176 ust. 1, według którego postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne. Ograniczenie dopuszczalności skargi kasacyjnej nie jest sprzeczne ani z Konstytucją, ani z postanowieniami wiążących Polskę konwencji międzynarodowych. Przepisy Konstytucji dają ustawodawcy zwykłą swobodę kreowania środków zaskarżenia orzeczeń zapadłych w drugiej instancji; wprowadzając je do procedury cywilnej ustawodawca może dowolnie ukształtować zakres ich dopuszczalności (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 10 lipca 2000 r., sygn. akt SK 12/99, OTK ZU 2000, nr 5, poz. 143, z dnia 6 października 2004 r., sygn. akt SK 23/02, OTK ZU 2004, nr 9A, poz. 89, postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 listopada 2001 r., sygn. akt Ts 82/01, OTK ZU 2001, nr 8, poz. 303, z dnia 29 stycznia 2002 r., sygn. akt Ts 95/01, OTK ZU 2002, nr 1B, poz. 75, uchwałę 7 sędziów SN - zasadę prawną z dnia 17 stycznia 2001 r., sygn. akt III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Wbrew zarzutom podniesionym w zażaleniu, nie występują wątpliwości natury konstytucyjnej, nie ma zatem potrzeby zwrócenia się przez Sąd Najwyższy o ich wyjaśnienie przez Trybunał Konstytucyjny. Przytoczone w zażaleniu przepisy

Konstytucji nie mogą być bowiem odczytywane jako przyznające uprawnienie do wniesienia skargi kasacyjnej w sprawie będącej przedmiotem rozpoznania.

Sąd Najwyższy nie dostrzega więc potrzeby kwestionowania konstytucyjności art. 519¹ § 1 i § 2 k.p.c. i art. 519¹ § 2¹ i § 2² k.p.c. Przepisy te nie przyznają uprawnień do złożenia skargi kasacyjnej w sprawie, której przedmiotem jest wydanie małoletnich dzieci, zmiana wyroku wydanego w sprawie o rozwód w części dotyczącej orzeczenia o ograniczeniu władzy rodzicielskiej i ustanowienia rodziny zastępczej.

Wyjątek zawiera natomiast art. 519¹ § 2¹ stanowiący, że skarga kasacyjna przysługuje w sprawach o odebranie osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką, ale tylko takich, które są prowadzone na podstawie konwencji haskiej z 1980 r. Przepis ten nie ma zastosowania w niniejszej sprawie. Skarżący utożsamia bowiem fakt pozostawania dzieci w rodzinie zmarłej matki ze zdarzeniami podlegającymi regulacji prawnej określonej w konwencji haskiej, spostrzeżenie to jest jednak błędne, jako oderwane od uprowadzenia dziecka, które w niniejszej sprawie nie występuje.

Należy zwrócić uwagę, że konwencja haska z 1980 r. ma zastosowanie jedynie w przypadku transgranicznego bezprawnego uprowadzenia lub zatrzymania dziecka, a jej celem jest powrót takiego dziecka do państwa jego stałego pobytu. Działa prewencyjnie przeciwko zmianom miejsca stałego pobytu dziecka między państwami w wyniku jednostronnej decyzji osoby dzielącej prawo do opieki z inną osobą lub placówką opiekuńczą albo nie mającej takiego prawa. W niniejszej sprawie taka sytuacja nie ma miejsca i w ogóle nie można mówić o bezprawnym uprowadzeniu czy zatrzymaniu dziecka, skoro ograniczenie władzy rodzicielskiej skarżącego i ustanowienie rodziny zastępczej nastąpiło na podstawie prawomocnej decyzji sądu opiekuńczego. Przeciwno dopuszczalności skargi kasacyjnej od takiego rozstrzygnięcia przemawia też fakt, że orzeczenie w tym przedmiocie może być zmienione przez sąd opiekuńczy na podstawie art. 577 k.p.c.

Należy ponadto zwrócić uwagę, że stan faktyczny niniejszej sprawy dotyczy również innych regulacji konstytucyjnych, których skarżący nie przytoczył. Zgodnie

zaś z art. 31 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy zasadniczej, każdy jest obowiązany szanować wolności i prawa innych. Granicą uprawnień rodzicielskich są prawa małoletnich dzieci, w tym prawo do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględniania zdania dziecka. Te zasady zostały w postępowaniu uwzględnione. Na marginesie należy także zauważyć, że córka skarżącego M. B. ukończyła 18 lat i nie podlega już regulacjom prawa opiekuńczego.

Wobec powyższego, na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

jw